

VĀRDA BRĪVĪBA KIBERTELPĀ FREEDOM OF EXPRESSION IN CYBERSPACE

Krista Revizore

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija,
revizore@inbox.lv, + 371 28378811, Rēzekne, Latvija
Zinātniskais vadītājs: **Māris Šlakota**, Mg.iur., lektors

***Abstract.** This report includes information about freedom of expression and ability to execute the guaranteed freedom in the cyberspace. Thesis examine the question falling under the scope of human rights online. More particularly, it displays cyberspace security and vulnerability problems regarding guaranteed right to freedom of expression in cyberspace. The discussion concern two sides of the coin: individuals who participate and communicate through online platforms and consequences of their actions – impact on intermediaries. It is an essential topic as modern and digital technologies develop more and more every day alluring new participants who should understand what can be said online, how their actions can be protected, freedom executed and what are liabilities imposed to online service providers.*

Keywords: Anonymity, cyberspace, freedom of expression, human rights, online platforms

Ievads

Cilvēktiesības internetvidē ir salīdzinoši jauna tiesību joma, un ir pavisam maz mēģinājumu noteikt veidu, kā cilvēktiesību un vārda brīvības ierobežojumiem ir jābūt attaisnotiem un pamatotiem dažādās jurisdikcijās. Cilvēktiesības Latvijā ir nostiprinātas Satversmes astotajā nodaļā, kas ietver sevī „Cilvēka pamattiesības”, kur 100.pants skaidri apraksta ikviena indivīda tiesības uz vārda brīvību, ietverot tādus aspektus kā tiesības brīvi izplatīt, paturēt un iegūt informāciju un paust savus uzskatus. Turklāt pants aizliedz cenzūru. (Satversme, 8. Nodaļa „Cilvēka pamattiesības”, 100.pants). Runājot par kibertelpu, tiek lēsts, ka Interneta lietotāju skaits aptver vairāk nekā 40% no visas sabiedrības kopumā. (The key 2005 – 2015 ICT data of World Telecommunication for the world, by geographic regions and by level of development, 2016). Tas ir iemesls, kāpēc neviena cita komunikāciju platforma nav salīdzināma ar tiešsaistes vidi, kas ļauj lasītājiem brīvi publicēt un piekļūt informācijai, tādejādi brīvi paužot viedokli.

Teorētiski, personām ir atļauts īstenot savas tiesības brīva viedokļa paušanai un saņemt aizsardzību gan fiziskajā, gan kibervidē. Tomēr ekspektācijas un veidi, kādā lietotāji diskutē, atšķiras atkarībā no komunikāciju vides un platformas. ANO Cilvēktiesību Padome skaidri uzsver, ka tādas pašas tiesības, kādas cilvēkam ir bezsaistē, jāaizsargā arī tiešsaistē, uzverot vārda brīvību jo īpaši (ANO Cilvēktiesību padomes rezolūcija, A/HRC/20/8). Tajā pašā laikā jāatzīst, ka internets ir būtiski palielinājis, indivīdu spēju piekļūt informācijai, izpaust viedokli „vispasaules auditorijai”, un sniegt komentārus par visdažādākajiem aspektiem kibertelpas unikalitātes dēļ: ātruma, vispasaules sasniedzamības un iespējamās relatīvas anonimitātes. (Human Right Council, UN Doc.: A/HRC/17/27, 2011). Tomēr jāatzīst, ka šāda piekļuves brīvība ir satraucoša, tā kā bieži vien var pāraugt naida runas saturošos komentāros, kas ir aizliegti.

Internets sola jaunas iespējas, kur katra persona var izteikt un parādīt viedokļus, tādā veidā dodot iespēju būt gan informācijas uztvērējam, gan izplatītājam. Ņemot vērā to, ka spēja pārraidīt un uzglabāt informāciju ir milzīga, pastāv risks, ka vārda brīvība var tikt ierobežota, jo jāpieņem tādi mēri, piemēram, pārraidītā satura filtrēšana, pārraudzīšana vai bloķēšana, lai nerastos visatļautība. Tieši tāpēc tiek izvirzīts galvenais autores jautājums, proti, vai vārda brīvība kibertelpā ir ievainojamāka un neaizsargātāka nekā fiziskajā vidē, vai radītie ierobežojumi ir pārāk stingri un mazina cilvēku iespējas brīvi izteikties. Proti, vai izstrādātie Eiropas Cilvēktiesību tiesas ierobežojumi, kas ir, platformām deleģētā atbildība par aizskarošiem un neslavu veicinošiem lietotāju komentāriem, parādoties nesenajā tiesu praksē, nesašaurina iespēju izteikties, jo tiesu argumenti nevar būt balstīti tikai uz slēdzienu, kas ir atļauts bezsaistē, ir pieņemams arī tiešsaistē – jāņem vērā arī rakstura un īpatnību atšķirības.

Diskusija skar divas monētas puses – indivīdus, kuri komunicē caur interneta vides piedāvātajām platformām, un viņu darbību sekas – ietekmi uz platformu nodrošinātājiem un starpniekiem, kuriem, pēc Eiropas Cilvēktiesību tiesas nesajiem spriedumiem (Delfi pret Igauniju, MTE pret Ungāriju), tiek nozīmēta papildus atbildība ne tikai par sevis pārraidīto saturu, bet arī par datiem, faktiem un viedokļiem, ko ģenerē lietotāji. Šis temats ir ļoti svarīgs, tā kā digitālās tehnoloģijas attīstās katru dienu, aizvien vairāk pievilinot jaunus dalībniekus, bet konkrētas jurisdikcijas, kas aptver kibertelpas raksturu nav, līdz ar to nav noteiktas skaidras atbildību robežas un brīvības izmantošanas iespējas nedz lietotājiem, nedz komunikāciju platformu īpašniekiem.

1. Kibertelpas komunikāciju īpatnības

Pirmkārt, lai saprastu interneta portālu komunikācijas specifiku, ir jāaplūko interneta platformu īpašības: ātrums, tehnoloģiskā attīstība un iespējama anonimitāte, informācijas apjoms, iespējama piekļuve visā pasaulē un informācijas apmaiņa ar miljoniem lietotāju. Līdzīgi kā fiziskajā pasaulē, arī interneta vidē vārda brīvība ir viena no cilvēktiesību pamatvērtībām, līdz ar to, neskatoties uz vidi, kurā tā tiek pielietota, darbojas vieni un tie paši aizsardzības kritēriji. Kā jau iepriekš minēts, Eiropas Cilvēktiesību Konvencijas 10.pants ir pielietojams un pielāgojams kā spriedumos par cilvēktiesību pārkāpumu fiziskajā vidē, tā kibertelpā, balstoties uz principu „what is applied and used offline, also should be applied online” (tas, kas ir pielietojams bezsaistē, ir jāpielieto arī tiešsaistē). Tomēr jāatzīst, ka kibertelpa piedāvā jaunas iespējas, kur ikviens var izplatīt un saņemt informāciju, tādējādi kļūstot gan par informācijas ņēmēju gan devēju. Balstoties uz šo pieņēmumu, secināms, ka kritēriji aizsardzībai ir jāpielāgo tiešsaistes īpatnībām, proti, spējai pārraidīt un uzglabāt lielus informācijas apjomus. Kā piemēru var minēt Eiropas Cilvēktiesību spriedumu - Editorial Board of Pravoye Delo un Shtekel pret Ukrainu, kur tika saskatīta atšķirība starp kibertelpu un fiziskās vides printētajiem medijiem. Tādējādi tika konstatēts, ka internets, kā informācijas izplatīšanas tīkls, atšķiras no fiziskiem līdzekļiem, jo risks brīvību un tiesību aizskaršanai ir augstāks. Ar iepriekš minētā sprieduma 63. pantu tiesa apstiprināja, ka internets kā saziņas un informācijas līdzeklis būtiski atšķiras no drukātajiem medijiem, īpaši attiecībā uz spēju uzglabāt un pārsūtīt informāciju. Elektroniskais tīmeklis, kas kalpo miljardiem lietotāju pasaulē, nav, un iespējams nekad arī nebūs, pakļauts tiem pašiem noteikumiem un kontrolei, jo tas gluži vienkārši nav iespējams. Risks vārda brīvības apspiešanai vai privātās dzīves kaitējumam ir daudz lielāks. Tiesa viennozīmīgi atzīst, ka ir nepieciešamība pēc īpašiem principiem un likumiem, jo praksē tos nevar tik vienkārši pārņemt un pielietot no fiziskās vides.

Tas redzams arī valstu amatpersonu tendencēs palielināt savu suverenitāti pār jautājumiem, kuri saistīti ar kibertelpu, pielietojot savu juridisko spēku, un tiem patiešām vajadzētu to izmantot. Kā atspoguļots spriedumā K.U. pret Somiju, saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, valstu amatpersonām ir pienākums nodrošināt tādu pašu tiesību aizsardzību tiešsaistē, kā bezsaistē. Tomēr ir grūti noteikt, kad tieši situācija prasa tiesību normas un kā tās īstenot tā, lai ierobežojumi pārāk nesamazinātu un nepalēninātu tehnoloģisko attīstību, tajā pašā laikā aizsargājot cilvēktiesības un neveidojot anarhiju. Vērtējot dažādas situācijas, valstīm vienmēr būtu jāpatur prātā, ka visiem lēmumiem ir jāsaucas ar proporcionalitātes un nepieciešamības principu.

2. Anonimitāte un tiesības uz vārda brīvību

Iespējama anonimitāte ir viens no galvenajiem aspektiem, kas atšķir tiešsaistes vidi no bezsaistes. Trešo personu publiskotie komentāri raisa iespējamu papildus atbildību mājaslapu uzturētājiem, tā kā komentāri ir jāfiltrē un jāpārskata, lai novērstu iespējamu naida runu un aizvainojoša rakstura informāciju, kas bieži vien ir izplatīta no lietotājiem, kuri slēpj savu identitāti un var beigties pat ar piekļuves liegšanu. Šāda prakse tika iedibināta līdz ar Delfi pret Igaunijas lietas nolēmumu, kurš pērn pirmo reizi pasludināja, ka komerciāliem informācijas

pārraidītājiem ir pienākums uzņemties atbildību par trešo personu publikācijām un apzināties publicētā raksta sekas attiecībā uz potenciālo lasītāju uzvedību. Tas nepieciešams, lai izprastu, vai vārda brīvība interneta vidē ir vieglāk ievainojama, proti, vai ikvienam ir tiesības teikt, izplatīt un komentēt visu un jebkādā veidā no vienas puses, un, vai platformu īpašniekiem ir pienākumus visus šos rakstus un komentārus caurskatīt, tādējādi novēršot privāto tiesību aizskaršanu un nomelnošanu. Turklāt, vai, filtrējot, pārtraugot un dzēšot nelabvēlīgo informāciju, tiešsaistes operatori nemazinās vārda brīvības diapazonu un iespēju jebkuram paust savas domas un idejas, lai kāda rakstura tās arī būtu, ieskaitot arī pašu platformu tiesības brīvi translēt informāciju. Uz doto brīdi, anonīma komunikācija tiek uzskatīta par stūrakmeni kibertelpai, kas mudina lietotājus brīvi izpausties un teikt to, kas fiziskajā telpā bieži vien var palikt nepateikts, tā kā, darbojoties zem lietotājvārda, nav iespējams noteikt to, kas ir atbildīgs par informācijas izplatīšanu. Vārda brīvība paredz ne vien iespēju komentēt interneta vidē un izteikt viedokli par informatīviem avotiem, bet arī tiesības uz informācijas pieejamību, iespēju to ne tikai saņemt, bet arī izplatīt, preses brīvību un viedokļa izteikšanu.

Nesen Eiropas Cilvēktiesību tiesas pasludinātie spriedumi - MTE pret Ungāriju un Delfi pret Igauniju - interpretēja problēmjautājumu saistībā ar komentāriem un to kontekstu - to, kā anonīmie izteikumi par publicēto informāciju, ietekmē brīvību un tiesību spēkā esamību. Spriedumi saistīti ar interneta komunikāciju platformu atbildību par trešo personu anonīmi publicēto informāciju. Eiropas Cilvēktiesību tiesa nesenajā spriedumā MTE pret Ungāriju atzina vārda brīvības, tas ir Cilvēktiesību konvencijas 10.panta pārkāpumu, jo, pasludinot komunikāciju platformas pārraudzītājus par atbildīgiem par visiem publicētajiem komentāriem, tiku pārkāpti Eiropas Cilvēktiesību tiesas noteiktie principi un informācijas pārraidītāju tiesības brīvi izplatīt informāciju. Lai gan komentāru raksturs bija aizskarošs un vulgārs, Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzstāja, ka, ņemot vērā iespējamās sekas neslavas celšanai kibertelpā, ir jāizskata komunikācijas stila specifika interneta portālos, un tā šajā gadījumā bija pieļaujama, tā kā nesaturēja naida runu. Pretrunā ar iepriekš aprakstīto spriedumu, Delfi lietā pret Igauniju atzina interneta mediju atbildību, tādējādi noraidot konvencijas 10.panta pārkāpumu, kas raisa diskusijas, cik tālu vārda brīvība un informācijas brīvība ir ierobežojama digitālajā laikmetā. ECT sniegtā argumentācija ir radījusi jautājumu, vai interneta ziņu portāla komerciālais raksturs ir atbilstošs kritērijs, vai komentāru kontroles pienākums nerada cenzūras risku, kā spriedums ietekmēs interneta mediju vidi un vai tā rezultātā netiks vājināts lietotāju veidota satura nozīmīgums.

Šķiet, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa vel jo projām attīsta un pilnveido vārda brīvības un platformu uzturētāju atbildības noteikšanas tendences, tā kā, ar dažu mēnešu atšķirību, tika izvirzīti divi pilnīgi atšķirīgi secinājumi, kur principi un kopīgas vadlīnijas konstatētas netika. Apskatot spriedumus MTE pret Ungāriju un Delfi pret Igauniju, tika identificēti divi pilnīgi pretrunīgi gala nolēmumi, balstoties uz relatīvi vienādu faktisko bāzi. Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.panta pārkāpums netika konstatēts Delfi lietā, kad tiesa uzstāja uz platformu atbildību un spēju apzināties iespējamo kaitējumu, ko publicētais raksts spēj nodarīt sabiedrībai. Tieši pretēji, proti, vārda brīvības ierobežošana un apspiešana tika noteikta MTE gadījumā. Rezumējot, skaidras atbildes nav, jo pat tiesu prakses vienotas vadlīnijas un koncepcijas pamatprincipi nepastāv.

3. Sekas un to risinājumi

Lai gan anonimitāte ir vārda brīvības sastāvdaļa, kā jau redzams arī tiesu prakses piemēros, nereti tā rada papildus atbildības noteikšanu un pienākumu aizliegumam. Turklāt, dzēšana un bloķēšana ne tikai rada ierobežojumus lietotāju privātajā dzīvē, bet arī sašaurina diapazonu, kurā indivīdi un platformas spēj izteikties. Lielākais risks, kas var ietekmēt vārda brīvību kibertelpā, ir iespējamā pārmērīgā piespiedu bloķēšana. Gadījumā, ja interneta pakalpojumu sniedzēji ir atbildīgi par saturu un citu publicēto informāciju, tie centīsies ierobežot un kontrolēt lasītāju darbību, lai aizsargātu sevi, izfiltrējot pretrunīgo materiālu un pat likumīgo informāciju, lai izvairītos no potenciālajām sūdzībām. Bez tam, iespējamās

izmaksas, kas varētu veidoties, ja starpnieks uzņemtos atbildību par trešās personas publicētu informāciju, gandrīz vienmēr būs lielākas, nekā izdevumi, kas rastos, ja dati vienkārši tiktu izņemti no platformas. (Council of Europe, Freedom of expression and the Internet, 2014). Jo grūtāk tiešsaistes platformu turētājiem ir konkrēti noteikt, par kādu saturu viņi ir atbildīgi un gatavi bloķēt, jo vairāk viņiem ir jāizdara, lai nodrošinātu atbilstību. (Center for democracy and technology, Shielding the messengers: protecting platforms for expression and innovation). Līdz ar to informācijas platformas tiešsaistē var kļūt par mazāk uzticamu vidi, kur paust brīvo runu, jo leģitīmie izteikumi var tikt ierobežoti.

Nosakot stingras barjeras, pienākumus un atbildību attiecībā uz interaktīvajām platformām, tas apdraud pilnīgu līdzdalību un spēju darboties ekonomiskajā, politiskajā un sociālajā dzīvē. Potenciālie draudi par satura uzraudzības noteikumiem varētu arī samazināt vēlmi un spēju tiešsaistes platformām piegādāt un nodot trešo personu sniegto saturu citiem lietotājiem. Starpnieki darbojas milzīgā ātrumā un lielā informācijas apjomā, kas ir liela priekšrocība, un daļa no kibertelpas vides, kas padara to tik īpašu un revolucionāru. Uzliekot papildu slogu, iespēja gūt labumu no šīm stiprajām pusēm var tikt ievērojami samazināta. (Center for democracy and technology, Shielding the messengers: protecting platforms for expression and innovation, 20) Uzskatāms piemērs ir video koplietošanas platforma YouTube, kur lietotāji katru minūti ievieto tiešsaistē aptuveni 72 stundu garu video materiālu. (Official YouTube Blog, It is YouTube's 7th birthday . . . and you have outdone yourselves, again). Ja atbildība ir noteikta video tiešsaistes platformai, tad tas uzliek par pienākumu pārskatīt katru video pirms tas tiek publicēts internetā, tādā veidā YouTube vairs nevarētu darboties ar tādu vērienu un mērogu, lai platforma būtu pieejama lietotājiem un sniegtu tiem iespēju pārraidīt sev vēlamu saturu. Tāda pati situācija ir vērojama attiecībā uz blogiem, forumiem un sociālajiem tīkliem, kur simtiem komentāru tiek ievietoti katru dienu. Ja tie visi tiktu automātiski filtrēti, ar īpašniekam pieejamiem resursiem, tad to izmaksas un apjomi novestu pie platformu atslēgšanās pārslodzes dēļ. (Center for democracy and technology, Shielding the messengers: protecting platforms for expression and innovation, 2016). Saskaņoties ar pienākumu uzraudzīt visu saturu, tiešsaistes pakalpojumi un tīmekļa vietnes, ar opciju lietotājiem izvietot informāciju, krietni samazinātos vai pat izzustu pilnībā. Tas pats attiecas arī uz tīmekļa vietnēm, kas ietver sevī mazāku informācijas daudzumu. Piespiedu aizsardzības un licencēšanas saistības var radīt nopietnas sekas. Kopumā papildu izmaksas būtiski mainītu konkurētspēju tiešsaistes pakalpojumu tirgū un samazinātu iespējamo izpausmes brīvību.

Nemot vērā tehnoloģiskos un juridiskos ierobežojumus, lai identificētu anonīmo lietotāju, izmaksas ir ļoti augstas. Lai pamanītu un atpazītu anonīmo kibernetizāciju, pirmkārt, var izmantot pārraudzības stratēģiju vai, otrkārt, paziņot par sistēmas atslēgšanu. Tiešsaistes pakalpojumu sniedzēji var sākt izmantot divu veidu filtrēšanas un uzraudzības sistēmas: automatizēto un cilvēka vadīto. Otrā iespēja nozīmē, ka jāpieņem darbā cilvēki, kas jāapmāca atšķirt likumīgo no nelikumīgā satura, ko radījuši trešās puses lietotāji. Pieņemot, ka lielākā daļa komentāru nav aizskaroši, un, ka ne visi aizskarošie un neslavas komentāri rezultātā noved pie tiesas prāvas, tad attiecība starp pretenzijām un pārskatītajiem paziņojumiem var būt ļoti augsta. Tādējādi starpniekiem uzraudzības maksa par paziņojumu varētu būt mazāka, nekā izdevumi, lai noteiktu lasītāju un iesūdzētu tiesā. Pēc tam komentāri, kas netiks skatīti tiesā būtu jāreizina ar caurskatītajiem komentāriem. Milzīgais datu apjoms un informācijas daudzums padara monitoringu ārkārtīgi dārgu. Izdevumi, kas saistīti ar manuālo uzraudzību ir atkarīgi no lietotāju publicētās informācijas daudzuma, kas arī ir iemesls, kāpēc robežizmaksas joprojām ir augstas. Vēl viena iespēja ir ieviest automatizētu sistēmu, kas pieprasa tehnoloģisko sistēmu attīstību un izpildi, novēršot nelikumīgos un aizvainojošos komentārus, bet atļaujot likumīgos. Tas ir lētāks monitoringa stratēģijas veids nekā iesaistot cilvēkresursu, jo pēc tam, kad tehnoloģija ir izstrādāta, to var izmantot un attīstīt par zemākām izmaksām. Tomēr pastāv lielāks risks tam, ka tiks konstatēti viltus paziņojumi, jo mašīnu kontrolēti mehānismi pieļauj vairāk kļūdu, nekā speciāli apmācīti darbinieki. Paziņojumu un darbības apturēšanas mehānismi ietver sevī mazāk izdevumu, tomēr automātiski palaisti mehānismi var izraisīt

nepamatotus vārda brīvības ierobežojumus, kas atkal nozīmētu lielas izmaksas, jo īpaši attiecībā uz platformām ar lielu komunikācijas un informācijas daudzumu. Beigās var gadīties, ka interneta pakalpojumu sniedzēji neuztver sociālos ieguvumus no savas darbības, bet, palielinot izdevumus, nonāk pārmērīgā uzraudzības un fanātiskas cenzūras varā. Jebkurā gadījumā, uzraudzības sistēmas ierīkošana nozīmē papildus izdevumus. Ja izdevumi par aizsardzību, proti, papildu uzraudzība un filtrēšana pārsniedz paredzamo saistību samazināšanos, tiešsaistes pakalpojumu sniedzējiem nebūs vēlmes īstenot šos pasākumus. Tikai gadījumā, ja papildu tehnoloģiju izmaksas būs zemākas nekā iespējamā atbildība, kas būtu jāuzņemas starpniekservīsiem, tad šīs sistēmas tiktu ieviestas. Ja gan iespējamā atbildība, gan monitoringa sistēmas izmaksas būs augstākas, nekā platformas turētāja labums no informācijas portāla, tad tā darbība tiks atcelta vai pārtraukta. (Ronen Perry and Tal Z. Zarsky- Liability for online anonymous speech: comparative and economic analysis).

4. Secinājumi

Atšķirībā no citām plašsaziņas platformām, internets, kā interaktīva vide, ir būtiski mainījusi veidu, kā organizēt un veidot diskusijas. Patiešām, ar starpniecības portālu izgudrošanu, satura koplietošanu lasītāji nav vairs tikai pasīvi interneta lietotāji, bet gan aktīvi līdzdarbojas sociālajā vidē.

Galvenais pētījuma mērķis bija izprast cilvēktiesību lomu tiešsaistē un kā to izpilde un aizsardzība atšķiras no fiziskās pasaules. Pētījums norāda, ka atbilde uz galveno uzdoto jautājumu nevar tikt definēta un noteikta konkrēti. Proti, cilvēktiesības kibertelpā īpašos gadījumos ir vairāk neaizsargātas un, protams, var tikt ierobežotas, tomēr, pastāv dažādas iezīmes, kas parasti nenodala šīs divas vides vispār.

Pirmkārt, gan tiešsaistē, gan bezsaistē pastāv tādas pašas tiesības, kuras ir īstenojamas un aizsargājamās. Valdības pienākums ir nodrošināt, ka cilvēka tiesības tiek īstenotas un aizsargātas identiski tādā pašā veidā gan tiešsaistē, gan bezsaistē, neskatoties uz to, ka nav konkrēti pieejamas tiesiskās normas, un ir grūti noteikt, kura situācija prasa aizsardzību un kura nē.

Tomēr, otrkārt, ņemot vērā to, ka interneta spējas pārraidīt datus un informāciju visā pasaulē ar milzīgu ātrumu nodrošina pieejamību, ilgstošu informācijas uzglabāšanu bez jebkādas telpas, laika vai ģeogrāfiskās robežas, pastāvošais risks ir salīdzinoši augstāks.

Treškārt, ņemot vērā augsto vārda brīvības nepieciešamību sabiedrībā, kurā tiek sludināta demokrātija, visi ierobežojumi ir jāinterpretē precīzi un saskaņā ar sociālajām vajadzībām. Jo tieši tādā pašā veidā kā bezsaistes strīdiem, problemātiskajiem jautājumiem tiešsaistē jābūt pamatotiem saskaņā ar trīs daļu pārbaudi, proti, jautājumam jābūt pamatotam, proporcionālam un likumā noteiktajos gadījumos.

Ceturtkārt, internets kā vide ļauj starpniekiem filtrēšanas un bloķēšanas iespējas, lai novērstu noteiktu kontekstu nokļūšanu pie lasītājiem. Bloķēšana notiek tāpēc, ka tiešsaistē anonimitāte ir atļauta, un pastāv iespēja komentēt dažādus rakstus, izvairoties no juridiskas atbildības. Šādā situācijā anonimitātei ir divas puses. No indivīda viedokļa, tas ļauj vieglāk paust un izmantot garantēto brīvību, bet, no starpnieku viedokļa, tā uzliek papildu atbildību un pienākumus, kas bieži vien pārvēršas piekļuves bloķēšanas pasākumos vai ar iejaukšanos personas privātajā dzīvē. Ir skaidrs, ka papildus uzliktie pienākumi, rada lielāku atbildību starpniekiem, tāpat ierobežo sarunu iespējamību un informācijas apjoma pieejamību.

Piektkārt, runas brīvība veido demokrātijas pamatus. Personām ir jābūt nodrošinātām ar iespēju izteikt viedokli un vākt informāciju- brīvi, neatkarīgi no jebkādiem ierobežojumiem. Tomēr, brīvība nav absolūta – jārespektē citu tiesības uz reputāciju un privātumu. Naida kurināšanas runas, pretlikumiski komentāri, kas tiešā veidā provocē vardarbību, ir aizliegti.

Sestkārt, papildus pienākumi pret starpniekservīsiem izraisa ekonomiski neizdevīgas sekas.

Kopumā var teikt, ka šī tiesību joma prasa daudz precizējumus un jaunas jurisdikcijas ieviešanu, kas skaidri definē kibervides komunikāciju īpatnības un gadījumus, kad starpniekiem ir jāuzņemas papildus atbildība un pienākumi.

Izmantotā literatūra un avoti

Normatīvie akti:

1. E – commerce directive, Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services in the Internal Market [2000] *OJ L178/1*, art 14-15. (E – komercijas Direktīva) [tiešsaiste].
Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0031:en:HTML>. [atsauce 08.05.2017.].
2. European Convention on Human Rights (as amended by protocols Nos. 11 and 14, supplemented by Protocols Nos. 1,4,6,7,12,13), 1 June 2010. (Eiropas Cilvēktiesību konvencija) [tiešsaiste]. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf. [atsauce 08.05.2017.].

Tiesu prakse:

1. *Ahmet Yildirim v. Turkey*, application no. 3111/10. ECHR 2012. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: <https://lovdata.no/static/EMDN/emd-2010-003111.pdf>.
2. *Akdeniz v. Turkey*, (11 March, 2014, unreported), [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-142383#{"itemid":\["001-142383"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-142383#{).
3. *Cengiz and Others v. Turkey*, nos. 48226/10 and 14027/11, ECHR 2015 (extracts). [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158948#{"itemid":\["001-158948"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158948#{)
4. *Delfi AS v. Estonia (GC)*, application no. 64569/09, ECHR 2015. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155105#{"itemid":\["001-155105"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155105#{).
5. *Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v. Ukraine*, application no. 33014/05, ECHR 2011. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: http://www.teutas.it/attachments/832_Editorial-Board-of-Pravoye-Delo.pdf.
6. *K.U. v. Finland*, application no. 2872/02, ECHR 2008[online] [cited 08.05.2017]. Available from Internet : <https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/dataprotection/Judgments/K.U.%20v.%20FINLAND%20en.pdf>.
7. *MTE and Index.hu Zrt v Hungary*, (2 February, 2016, unreported). [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: <http://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/2016/135.html>.
8. *Paul Chambers v. Director of Public Prosecutions* (27 July 2012, unreported). [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/QB/2012/2157.html>.

Grāmatas:

1. Bratza Nicolas, *Freedom of expression: essays in honour of Nicolas Bratza, President of the Court of Human Rights* ("Vārda brīvība – raksti par godu Nikolasam Bratzam, Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesnesim") - Vajic N. and Voyatzis P., „The Internet and freedom of expression: a „brave new world” and the European Court of Human Rights’ evolving case law” (“Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses piemēri jautājumā – vārda brīvība internetā – drosmīga jaunā pasaule”). Oisterwijk: Wolf Legal Publishers, 2012.
2. Duterte G., *Key case -law extracts, European Court of Human Rights*, (“Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu apkopojums”) Strasbourg: Council of Europe, 2003.
3. Gibson William: *Neuromancer*, page 51, published by Ace Books, E. Rutherford, New Jersey, USA, 1986.
4. Harris D.J., O’Boyle and Warbrick, *Law of the European Convention on Human Rights*. (“Eiropas Cilvēktiesību konvencijas likumi”) Ney York: Oxford University Press, 2014.

Elektroniski publicētās grāmatas:

1. Council of Europe, *Freedom of expression and the Internet (2014)*. (“Vārda brīvība un internets”) Strasbourg, FRA: Council of Europe, 2014, para 5.2., p. 75. Pieejama Ebrary datubāzē. [atsauce 08.05.2017.].

Juridiskie raksti:

1. Johnson D.R., Post D., Law and Borders – *The Rise of Law in Cyberspace. Stanford Law Review*, (“Jurisprudences attīstība kibertelpā). Volume 48, May 1996. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=535.

Oficiāli dokumenti:

1. Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Frank La Rue*, 17th session. Promotion and protection of all human rights, civil, political, economic, social, and cultural rights, including the rights to development. UN Doc.: A/HRC/17/27 (16 May 2011). Para. 23,27,28,85. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf.
2. UN Human Rights Council (5 July 2012), *Resolution A/HRC/20/8 on the promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet*, 20/8, 31st meeting, 5 July 2012, paragraph 1. [online] [cited 08.05.2017]

- Available from Internet:
http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session20/A-HRC-20-2_en.pdf.
- Interneta resursi:
1. Center for democracy and technology, Shielding the messengers: protecting platforms for expression and innovation. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: <https://cdt.org/files/pdfs/CDT-Intermediary-Liability-2012.pdf>.
 2. ECHR Blog, Offensive online comments – new ECtHR judgment. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: <http://echrblog.blogspot.com/2016/02/offensive-online-comments-new-ecthr.html>.
 3. Free Word Centre. Freedom of information. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: <https://www.article19.org/pages/en/freedom-of-information-more.html>.
 4. ICT Indicators database, The key 2005-2015 ICT data of ITU World Telecommunication for the world, by geographic regions and by level of development. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/statistics/2015/ITU_Key_2005-2015_ICT_data.xls.
 5. K. Georgaki, E. Giakoumakis, A. Rollo, Escaping the Slippery Slope: Freedom of Expression and Cyberspace Regulation after the Delfi case. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: http://www.cuspe.org/wp-content/uploads/2016/03/Georgaki_Giakoumakis_Rollo_2016.pdf.
 6. Marie – Andree Weiss, Delfi v. Estonia : Ice Roads and Chilling Effect at the European Court of Human Rights. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: <http://www.maw-law.com/internet-law/delfi-v-estonia-ice-roads-and-chilling-effect-at-the-european-court-of-human-rights/>.
 7. Official YouTube Blog, It is YouTube's 7th birthday . . . and you have outdone yourselves, again. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: <http://youtube-global.blogspot.com/2012/05/its-youtubes-7th-birthday-and-youve.html>.
 8. Ronen Perry and Tal Z. Zarsky ,Liability for online anonymous speech: comparative and economic analysis. [online] [cited 08.05.2017] Available from Internet: [http://www.degruyter.com/dg/viewarticle.fullcontentlink:pdfeventlink/\\$002fj\\$002fjetl.2014.5.issue-2\\$002fjetl-2014-0012\\$002fjetl-2014-0012.pdf/jetl-2014-0012.pdf?t:ac=j\\$002fjetl.2014.5.issue-2\\$002fjetl-2014-0012\\$002fjetl-2014-0012.xml](http://www.degruyter.com/dg/viewarticle.fullcontentlink:pdfeventlink/$002fj$002fjetl.2014.5.issue-2$002fjetl-2014-0012$002fjetl-2014-0012.pdf/jetl-2014-0012.pdf?t:ac=j$002fjetl.2014.5.issue-2$002fjetl-2014-0012$002fjetl-2014-0012.xml).

Summary

There is very little amount if any at all of technological development in the field of information and interactive communication systems that have created so huge revolutionary effect and impact similar to the establishment of the Internet. Unlike other communication platforms, the Internet as an interactive medium represents essential changes in the manner and way how to arrange the discussion. Indeed, with the invention of mediation portals hosted by online organizations that promote participatory collaboration and content sharing, readers are no longer only passive users but active publishers as well. The main aim of the whole research was to understand the role of human rights online and how their execution and protection differ from physical world. Research shown, that an answer to the main question asked cannot be definite and absolute. Namely, human rights in the cyberspace are more vulnerable in specific occasions and, indeed, may be curtailed if online uniqueness is not reviewed; however, there are various features that in general do not divide these two environments at all. First, the same rights are transferrable and protectable in the same way offline and online. However, secondly, due to Internets ability to transmit data world-wide with enormous speed, provide accessibility and lastingness of information without any geographical boundaries in space and time, the possessed risk is relatively higher. Thirdly, because of the high necessity of freedom of expression in society preaching democracy, all restrictions imposed must be interpreted accurately and in accordance with social need. Fourthly, Internet as environment allows intermediaries to filter and block making possible to prevent certain context from reaching readers. Fifthly, freedom of expression forms basics for democracy. Sixthly, additional responsibilities towards intermediaries cause extra economically unprofitable consequences.